

УДК 338. 246. 87 (477)

Л.В. Січевлюк
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії,
Університет економіки та права «КРОК»

Організаційно-економічні засади державності у теоретичній спадщині В'ячеслава Липинського

У статті досліджується теоретична концепція формування національної еліти В'ячеслава Липинського. Акцентовується увага на зв'язку цього процесу з державотворенням. Зроблено висновок про актуальність концепції еліти для сучасного стану державотворення в Україні.

Ключові слова: державність, організаційно-економічні основи державності, національна еліта, національна аристократія.

Л.В. Сичевлюк
кандидат экономических наук,
доцент кафедры экономической теории,
Университет экономики и права «КРОК»

Организационно-экономические основы государственности в теоретическом наследии Вячеслава Липинского

В статье исследуется теоретическая концепция формирования национальной элиты Вячеслава Липинского. Акцентируется внимание на связи этого процесса с созданием государства. Сделан вывод об актуальности концепции элиты для современного этапа украинской государственности.

Ключевые слова: государственность, организационно-экономические основы государственности, национальная элита, национальная аристократия.

L. Sichevluik
PhD in Economics,
Economic Theory Department Associate Professor,
«KROK» University

Organizational and Economic Principles of State in Theoretical Heritage of Viacheslav Lypynskyi

The article examines the theoretical concept of V.Lypynskyi on formation of national elite. The attention is paid to the connection of this process with state development. The author makes conclusion about the relevance of the national-elite concept for the current stage of statehood in Ukraine.

Keywords: statehood, its organizational and economic basis, the national elite, national aristocracy.

Постановка проблеми

Сучасні зміни в соціально-економічному та політичному житті України роблять актуальною проблему підпорядкування політичної діяльності загальнона-

ціональним інтересам, включно з економічними. Характер, спрямованість і суспільна результативність політики вирішальною мірою визначаються панівним політичним класом, елітами і лідерами країни. Низька якість українського правлячого класу, його нездатність до ефективної політичної діяльності спонукає вчених вести пошук шляхів, технологій, які сприяють «оздоровленню» української політичної сфери, виведенню її на рівень, який дасть змогу успішно і своєчасно розв'язувати проблеми і суперечності українського суспільства.

Ідеї В. Липинського щодо економічних основ формування української еліти, якостей, завдань та функцій національної аристократії можуть бути корисними для сучасного українського суспільства, яке в черговий раз прагне зміцнити та реформувати власну державу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомий внесок у вивчення політичних та економічних поглядів українського мислителя В. Липинського зробили К. Галушко [2], В. Потульницький [15], С. Приходько [16], Я. Пеленський [14] і Сікора [17]. Однак більша частина наукового доробку згаданих дослідників стосується системи поглядів В'ячеслава Липинського без акценту на його концепції національної еліти як фундаментальної передумови державності.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Сучасні науковці звертають увагу на різні напрями теоретико-історичних досліджень В. Липинського. Однак вирішення завдання щодо ролі та значення політичної еліти для становлення Української держави, її економічного та соціального розвитку не дістало належного висвітлення в історико-економічній науці.

Формування цілей статті

Метою статті є виокремлення у творчості В. Липинського завдань із формування «національної аристократії», які забезпечують передумови становлення та розвитку української держави.

Виклад основного матеріалу дослідження

В'ячеслав Липинський – поляк за походженням, українець за політичними поглядами, був найоригінальнішим українським політичним теоретиком, визначним ідеологом та політичним діячем ХХ століття. Основну частину творчого життя він присвятив дослідженню фундаментальних проблем національної самостійності та державності України.

Безпосередній розгляд концепції політичної еліти національної держави за Липинським має починатись з його центральної роботи «Листи до братів-хліборобів» [7]. В. Липинський побіжно, розвиваючи або доповнюючи головну ідею, звертається до проблеми національної еліти майже в усіх інших своїх роботах, що засвідчує підвищену зацікавленість мислителя до зазначеної теми.

Хоча В. Липинський не вживає поняття «національна еліта», а застосовує термін «національна аристократія», ми використовуємо їх як синоніми. Зміст і сутність національної еліти український теоретик розкриває у зв'язку з поняттями «нація» та «державна». Під нацією він розуміє певний тяглий механізм конституювання організаційних форм людських спільнот, найвищим щаблем розвитку якого є національна держава. «Нація єть формацією не тільки взагалі історії, а історичного наростання і розвитку серед певного етнічно-відмінного людського колективу іменно конструктивних, а не деструктивних, іменно саме організуючих, а не руйнуючих політичних вартостей. Витворювання і здійснювання оцих вартостей – починаючи від якоїсь політичної організації, об'єднаної

одною національно-політичною ідеєю і кінчаючи найвищою формою національної організації: національною державою – має на меті усвідомити і зорганізувати даний людський колектив, зв'язаний механічно певними вродженими йому рисами подібностей і одним стихійним ірраціональним хотінням, в одну органічну, свідому себе цілість, що вже свідомо бореться за своє існування, за свій розвиток, за здійснення свого вже усвідомленого спільного національного хотіння» [7, с. 129]. Доки цей організм розвиває в собі внутрішні індивідуальні об'єднуючі та організуючі якості, доти живе і розвивається нація. Цікаво, що втрата цих організуючих властивостей, які служать цілям самозбереження колективу, порівнюється В. Липинським за наслідками з фізичною смертю цього колективу.

В. Липинський запитує: «Хто і як в данім етнічно відміннім колективі і на даній території, яку цей колектив займає, веде перед в процесі його організації і об'єднання? Хто і як творить в ньому вищі громадські національно-конструктивні вартости? Хто і як, кажучи образно, відіграє в ньому роллю дріжджів, на яких пасивне етнографічне тісто того колективу росте і перетворюється в активну націю?» [7, с. 130]. Його відповідь така: це та креативна меншість, що витворює моральні, політичні, цивілізаційні та культурні цінності, які в подальшому стають надбанням усієї нації та фундаментом, на якому вона розвивається. Це – аристократія, не в розумінні родової шляхти, дворянства, козацтва, а в первинному граматичному значенні «найкращих людей».

В. Липинський використовує термін «аристократія» для означення «тієї групи найкращих в даній історичний момент серед нації людей, які найкращі серед неї тому, що власне вони в даній момент являються організаторами, правителями і керманічами нації» [7, с. 131].

В. Липинський акцентує увагу на економічних основах формування національної еліти. Він вказує, що життя кожної нації супроводжується перманентною боротьбою двох начал: утворюючого та руйнуючого, конструктивного та деструктивного. Апогей зіткнення цих суперечливих елементів настає тоді, коли матеріальний розвиток нації випереджає політико-організаційні форми упорядкування суспільства, які продукує і зберігає аристократія. Тоді нові прогресивні елементи прагнуть до нових організаційних форм, заміни старої еліти. Від того, чи зможе стара аристократія прийняти вимоги часу і запропонувати ці нові форми залежить майбутнє всякої нації [7, с. 150]. У цій теорії спостерігається вплив ідеї К. Маркса про суперечність між виробничими відносинами та продуктивними силами суспільства.

Досліджуючи проблему генезису нації, держави та національної аристократії, В. Липинський вводить поняття «раси» та «расових відносин», де під расою він розуміє не тільки біологічні та духовні, а й певні соціальні параметри [7, с. 211-212].

«В дійсності ж на цьому острові, як і на всіх дійсних національних «островах» нашої земної кулі, єсть в основі дві раси. Одна більше активна, рухлива, більше громадськи моральна і тому краще зорганізована, сильніша, що прийшовши сюди, дала ті чи інші форми матеріальної культури та громадської організації; і друга більше пасивна, інертна, більше лінива, менше громадськи моральна і тому гірше зорганізована, слабша, яка ці форми прийняла» [7, с. 214].

Активна меншість, щоб забезпечити своє панування над пасивною масою, повинна легітимізувати свою владу шляхом встановлення і забезпечення морального авторитету в очах більшості, що відбувається через запровадження єдиної «громадської віри» та «громадської моралі», привнесення адекватних форм матеріальної культури та громадської організації [7, с. 215].

З точки зору автора «Листів», ця «утворююча раса» є прогресивною силою,

яка насаджує відсталій масі порівняно вищі цивілізаційні форми розвитку матеріальної та громадсько-організаційної творчості, спонукає пасивний елемент до праці і витворення нових цінностей.

Ідеальним варіантом є той, коли певна людська спільнота зі свого середовища викристалізовує власну еліту, а та, своєю чергою, виступає творцем автохтонної держави і нації, культурних і громадських вартостей. «Без своєї власної суверенної державної організації не може бути нації. Власна держава – це синонім влади власної аристократії, і як не може бути нації без своєї власної національної аристократії, так не може бути національної аристократії, а значить і нації, без своєї власної держави», – пише теоретик [7, с. 211].

В. Липинський бачить три способи чи три методи витворення національної аристократії: охлократія з диктатурою (механічний тип зв'язку), демократія з республікою (хаотичний взаємозв'язок) та класократія із «законом обмеженою та законом обмежуючою» дідичною монархією (гармонійний тип взаємовідносин). В. Липинський пише: «Коли ми, отже, розглядаємо життя нації в минулому, в його вже усталених формах, то рівень матеріальної культури – її розвиток, упадок чи заник – дають нам непреложне свідчення тих форм громадської моралі, тих методів організації нації і тих форм морального авторитету, які присущі аристократії даної нації в дану історичну добу: класократія, демократія, охлократія» [7, с. 208]. Однозначні симпатії В. Липинського на боці класократії. Кожна з цих форм має свою соціальну базу як джерело становлення еліти, окремі основи її формування та шляхи реалізації влади.

Устрій класократії відзначається рівновагою між владою і свободою, між стримуючими і рушійними силами. В цій системі громадянство наділене свободою економічної, культурної та політичної самодіяльності, але ця свобода дисциплінована авторитетом сильної і стабільної державної влади. Суспільство класово диференційоване, при чому органи класового самоуправління користуються автономією у своїх власних сферах; найкращі керівні групи всіх класів входять до загальнонаціональної провідної верстви.

Основний стрижень класократичної провідної верстви становлять так звані «войовники-продуценти». В минулому це були, звичайно, хлібороби типу римських патриціїв, англійської джентрі чи українського городового козацтва. Але Липинський допускає, що в модерних умовах цю функцію може виконувати теж робітничо-індустріальна аристократія, яка, наприклад, в Англії зорганізована у професійних спілках. «Клясократичний устрій вимагає критики й опозиції. Але наявність опозиції не приводить до революційних зламів, бо опозиція діє в рамках традиційного правопорядку, який виховує її в дусі політичного реалізму та відповідальності» [16, с. 141].

Класократія передбачає і принцип циркуляції, постійного оновлення провідної верстви, коли «найздібніші виходні з соціальних низів асимілюються з національною аристократією, забезпечуючи цим її постійне відмолоджування» [11, с. 141].

Спадкова конституційна, законом обмежена монархія, що символізує тяглість і надкласовий характер держави, найбільше співзвучна класократії. Б. Кухта, зокрема, вважає, що суть класократії полягає у «запереченні республіканської парламентської республіки» [6, с. 270]. Про це свідчать аргументи самого В. Липинського: «Я не демократ – влада народу мусить бути обмежена точно означеними правами... влада монарха мусить бути точно означена правами народу... бо вважаю, що «народовладний» демократичний метод організації громадського життя, опертий на спекуляції найгіршими інстинктами мас, веде власне народ до загибелі...» [8, с. 8].

За класократичної еліти аристократія приходить до керівництва шляхом вибору кращих представників різних станів і класів, з яких складається суспільство. Принцип відбору в «ешелони провідної верстви» за здібностями, внутрішніми якостями та реальними можливостями представників з-поміж усього люду держави, дає відповідь на питання про шляхи формування національної аристократії за класократичного устрою. Про уявлення В. Липинського щодо класів та станів свідчать такі визначення: «Класи: хліборобський (поміщики, селяни, сільські робітники); промисловий (власники фабрик, інженери, робітники); фінансовий і купецький (всі ті, хто живе не з продукції, а з обміну продуктами); комунікаційний (залізничники, шофери, поштарі-телеграфісти і т.д.); інтелігенція, яка має здійснювати функції ідеологічного порядку (духовенство, учителі, письменники, журналісти, адвокати, лікарі і т.д.). Стани: організатори і організовані; перші – активна меншість, другі – пасивна більшість. У хліборобів – це поміщики і селяни, у промисловців – власники і робітники, у інтелігенції – церква і університети. Активна меншість – виборна аристократія – обмежує свою владу послухом монархові» [7, с. 136-137].

Демократію В. Липинський характеризує як те, що може порушити баланс між владою і свободою на користь останньої. Необмежений демократичний індивідуалізм підриває основи дисципліни і правопорядку в суспільстві. Господарська та інтелектуальна самодіяльність набирає хаотичних форм. Державна влада при демократії стає знаряддям приватних інтересів. Вона фактично концентрується в руках продуцентів-невойовників (багатіїв-плутократів), які жваво користуються послугами найманих професійних політиків із середовища інтелігенції. І та продукує соціальний популізм і демагогію. Зникає почуття політичної відповідальності партій внаслідок їх роздрібнення. Історичні приклади демократії в розумінні В. Липинського: атенська й римська республіки доби занепаду, Франція Третьої республіки, польська шляхетська Річ Посполита, російська керенщина та її українські відповідники [11, с. 141].

В демократії «вибився наверх расово неусталений і психічно незрівноважений тип мішанця-метиса та, замість поділу на кляси, появилася хаотичний конгломерат одиниць, взаємно собі чужих, взаємно себе ненавидячи і звязаних в одно національне тіло останками національної і державної організації, що була витворилася під пануванням колишньої клясократичної чи охлократичної аристократії» [5, с. 34].

«Тип третій: по взаємовідношенню між расою активною і расою пасивною – механічний, по свому організаційному методу – охлократичний» [7, с. 261].

Під охлократією автор розуміє такий суспільно-політичний лад, де активна меншість твориться шляхом організації різнокласових елементів в одній верстві, яка необмежено панує над даним громадянством. Прикладом може бути царська бюрократія, комуністична та фашистська партії. Охлократичний лад, який завжди тримається на насильстві і примусі, є, на думку вченого, недовговічним. «Охлократія означає абсолютистичне панування войовників-непродуцентів, з повним придушенням свободи та самодіяльності громадянства. В минулому охлократична аристократія часто складалася з кочовиків, а в модерні часи – з декласованих, номадизуючих елементів, що постають на соціальних периферіях індустріальної цивілізації. Охлократична провідна верства зорганізована як монолітний військово-бюрократичний «орден», «преторіанська гвардія», «яничари» чи як новітня «монопартія»; систему очолює деспотичний монарх-самодержавець або вождь-диктатор» [11, с. 142].

Зупинимося на аналізі тих фундаментальних властивостей національної

аристократії, які власне і дають, за В. Липинським, змогу говорити про певну групу людей як про еліту, а також розглянемо завдання та функції які на неї покладаються.

Автор пише: «Без двох основних прикмет: матеріальної сили і морального авторитету – немає і не може бути національної аристократії. А без національної аристократії – без сильних і авторитетних провідників нації в її тяжкій боротьбі за існування – немає і не може бути нації» [7, с. 137].

Джерелом сили національної аристократії, перш за все, є ірраціональне хотіння. Воно сприймається як даність, факт, який не піддається поясненню; воно або властиве комусь, або ні. Одним із таких джерел, крім того, є воля до влади, але не адикція, не хвороба влади, а природжена іманентна властивість веліти, бути поводителем. «Без стихійної волі до влади, до сили, до ризику, до саможертви, до панування – не може повстати серед нації національна аристократія» [7, с. 137].

Щоб не просто називатися, а насправді бути аристократією, необхідна політична активність, психологія і мораль «лицарів-войовників». Провідна верства, крім таких факторів, як прагнення правити, організовувати та уміння жертвувати і ризикувати своїм життям, мусить володіти технічними засобами війни та оборони: державою, зброєю та армією; технічними засобами економічної продукції: землею, фабриками та машинами. Важливо, що еліта має володіти такими технічними засобами війни і продукції, які є необхідними для матеріального життя і оборони нації в даний історичний момент, іншими словами, засобами, що відповідають цивілізаційному розвитку та критеріям прогресу конкретної епохи і визначеної спільноти [12, с. 120].

Врешті решт не можна оминати і такої якості національної аристократії, як відповідальність. Найбільшою мірою нею повинен бути наділений провідник, який «несе за цю державу не часову, а постійну аж до смерти і по смерті перед своїми нащадками відповідальність» [7, с. 45]. Провідник несе цілковиту відповідальність і за добробут суспільства, і за його занепад.

Відповідальність держави перед громадянством може існувати лише при гармонійних відносинах цих субстратів між собою. Такий стан має місце, коли сильна держава, що є синонімом ефективної організації тих, хто править, репрезентована і керована реальним династично персоніфікованим монархом, і коли «держава, в лиці виконанців влади цього реального суверена, відповідає за свої діла перед сильним громадянством (класократія, по моїй термінології)» [7, с. 387].

Інакше кажучи, відповідальність держави перед народом є відповідальністю провідників нації, тобто політичної еліти, перед суспільством, бо саме вони є втіленням держави. Аристократія, що не здатна відповідати за свої вчинки і дії, веде суспільство до хаосу та анархії.

Провідна верства покликана виконувати низку важливих завдань, що мають життєво необхідний характер для суспільства. Найпершим є завдання керівництва та управління суспільством, необхідність вести за собою маси, задовольняючи інтереси різних соціальних груп. Еліта, як ядро всієї політичної системи, мусить бути її керуючим координаційним центром. «Коли провідники нації заслабі на те, щоб повести за собою масу, то вони мусять самі йти за масою. Коли верхи не можуть піднести до свого рівня низів, то вони мусять самі опуститись до рівня цих низів, або відірватись від нації» [9, с. 82-83].

Можна сказати, що бути аристократією – значить уміти організовувати. Держава – це організація, а отже плід діяльності організаторів. Завдання провідників полягає у тому, щоб структурувати суспільство на засадах консенсусу і солідарності, або на ідеалістичному принципі «гармонії». «Кожночасна національна

аристократія мусить так об'єднувати і так організувати свою націю, щоб під її проводом нація мала якнайкращі матеріальні і моральні умови для перемоги в тяжкій боротьбі за існування» [7, с. 136].

Сильна еліта, крім того, має бути просвітником народу, насамперед у політичному і культурному сенсах, бо «спекуляція на політичній темноті народній, це одинокий політичний шлях для кожної слабкої аристократії» [9, с. 83].

Важливою функцією, що покладається на політичну еліту, є також національно-державна ідентифікація народу. Суть її полягає в синхронізації процесів розбудови власної держави та відродження національних традицій, мови, духовної спадщини та культури. Цей процес має очолюватися і спрямовуватися саме провідною верствою [4, с. 44-48].

Ми вже звертали увагу на те, що аристократія сама безпосередньо не продукує національну ідею, її мізками є інтелігенція. Ставлення В. Липинського до інтелігенції міститься у його критиці О. Конта: «Позитивістична утопія Огюста Конта, яка каже, що націями повинні правити виборні найбільш освічені інтелігенти, останеться певне на віки неосягненою мрією тому, що од початку світа і мабуть до його кінця, націями правили, правлять і будуть правити найсильніші» [7, с. 149]. Але еліта розповсюджує витворені інтелігенцією ідеї серед усього суспільства, використовує їх як основу своєї політики.

Національна аристократія повинна, серед іншого, забезпечувати поступ суспільства, інноваційність його розвитку, безперервно витворювати нові форми організації у відповідності до рівня матеріального і духовного прогресу. Як активна «раса» вона має культивувати фундаментальні цінності народу, що виявляються в його культурній спадщині, традиціях, моральних і матеріальних цінностях.

Наведені характеристики національної аристократії, покладені на неї завдання та виконувані функції не претендують на повноту і вичерпність. Тут окреслено ті параметри політичної еліти, на яких особливо фокусується В. Липинський і дослідники його науково-теоретичної спадщини.

Висновки

Суттєвим внеском В. Липинського до теорії побудови держави є концепція «національної аристократії». Її фундаментальна ідея полягає у тому, що ні етнографічна (етнічна) маса людей як така, ні мова, ні окрема територія автоматично не творять нації. Це здійснюється активною групою цієї нації, на ґрунті культурних, моральних і політичних цінностей якої й формується нація.

Аристократія, у розумінні В. Липинського, це «групи найкращих в даний історичний момент серед нації людей» [7, с. 131]. У концепції Липинського національна аристократія пов'язана не стільки з українською національністю, скільки з українською державністю. Вчений зазначає, що без аристократії немає нації, так само, як не може бути національної аристократії без власної держави.

Спираючись на теорію марксизму, яка була популярною в той час на Галичині, Липинський економічною основою формування національної еліти вважає суперечність між виробничими відносинами та продуктивними силами, що є головним джерелом історичного розвитку. Автор зазначає, що апогей зіткнення цих суперечливих елементів настає тоді, коли матеріальний розвиток нації випереджає політико-організаційні форми упорядкування суспільства. Останні продукує і зберігає аристократія.

У дослідженнях вченого можна виокремити такі основні властивості, які повинні бути притаманні національній еліті:

- політична активність, психологія і мораль «лицарів-войовників»;

- матеріальна сила та моральний авторитет;
- відповідальність;
- «ірраціональне хотіння» (воля до влади, до ризику, до самопожертви, до панування);
- володіння технічними засобами війни та оборони: державною організацією, зброєю, армією та технічними засобами виробництва економічних благ: землею, фабриками, машинами.

Основними завданнями, які повинна виконувати еліта нації, В'ячеслав Липинський вважає:

- керівництво та управління суспільством;
- забезпечення просвітництва народу;
- вміння організовувати процеси;
- формування національної ідентифікації народу;
- забезпечування розвитку суспільства;
- захист суверенітету та гарантування безпеки держави.

З огляду на зазначені В. Липинським властивості та завдання національної еліти, можна зробити висновок, що формування української еліти знаходиться лише на початковому етапі.

Література

1. Андрусак Т. Вплив творчості Михайла Драгоманова на формування правових поглядів В'ячеслава Липинського (До питання про неперервність процесу розвитку української правової думки) // Липинський В. Студії. Т.1: В. Липинський: історико-політологічна спадщина і сучасна Україна; Матеріали міжнародної наукової конференції. – Київ-Луцьк-Кременець. – К., 1994. – С. 115-118.

2. Галушко К. Консерватор на тлі доби: В'ячеслав Липинський і суспільна думка європейських «правих». – К.: Темпора, 2002. – 288 с.

3. Гирич І. Лицар української державності. Нарис життя і діяльності В'ячеслава Липинського // Архіви України. – 1992. – Ч.1-3. – С. 35.

4. Гордієнко М. Концепція політичної еліти В. Липинського як фактор національно-державної ідентичності України // Нова політика. – 1998. – №2. – С. 44-48.

5. Забаревський М. Вячеслав Липинський та його думки про українську націю і державу. – Відень: Видано заходами О. Жеребка, 1925. – 51 с.

6. Кухта Б.Л. З історії української політичної думки: [Текст лекцій: Навчальний посібник]. – К.: Генеза, 1994. – 368 с.

7. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму / За ред. Я. Пеленського. – Філадельфія, 1995. – 470 с.

8. Липинський В. Релігія і церква в історії України. – Філадельфія, 1925. – 111 с.

9. Липинський В. Україна на переломі 1657-1659. Замітки до історії українського державного будівництва в XVII-ім столітті. – К., 1997. – 346 с.

10. Липинський В. Хам і Яфет: з приводу десятих роковин 16/29 квітня 1918 р. – Л.: Наглядом «Поступу», 1928. – 30 с.

11. Лисяк-Рудницький І. В'ячеслав Липинський // Історичні есе. – К., 1994. – Т. 2. – 567 с.

12. Маркітантов В. Елітистська концепція В'ячеслава Липинського // Політична наука в Україні: стан і перспективи: матеріали всеукраїнської наукової конференції (Львів, 10-11 травня 2007 року) / Укл. Поліщук М., Скочиляс Л., Угрин Л. – Львів, ЦПД, 2008. – 308 с.

13. Осадчук В. В'ячеслав Липинський про роль еліти у формуванні концепції національної ідеї державотворення // Вісник Української Академії державного управління. – 2002. – №2. – С. 269-273.

14. Пеленський Я. Спадщина В'ячеслава Липинського і сучасна Україна // В'ячеслав Липинський. Історико-політична спадщина і сучасна Україна. – Київ; Філадельфія, 1994. – 285 с.

15. Потульницький В.А. Політична доктрина В. Липинського // Український історичний журнал – 1992. – № 9. – С. 37-45.

16. *Приходько С.М.* Політичні аспекти теорії еліти в українській суспільно-політичній думці ХХ ст. – К.: Стилос, 1999. – 47 с.

17. *Сікора І.* Концепція «дідинного гетьманату» В'ячеслава Липинського у світлі сучасного трактування легітимності політичної системи // Липинський В. Студії. Т.1: В. Липинський: історико-політологічна спадщина і сучасна Україна; Матеріали міжнародної наукової конференції. – Київ-Луцьк-Кременець. – К., 1994. – С. 129-131.

УДК 338.242.4.025.2(439)

Д.І. Ткач
доктор політичних наук, професор,
проректор з міжнародних питань,
Університет економіки та права «КРОК»

Формування ринкової фінансово-кредитної системи в Угорщині (досвід 90-х років ХХ сторіччя)

У статті аналізуються найважливіші кроки формування ринкової фінансово-кредитної системи економіки Угорщини. Визначаються ключові її напрями у 90-х роках ХХ сторіччя. Автор детально аналізує становлення ринкової банківської системи. На цій основі робиться висновок про те, що на перехідному етапі розвитку постсоціалістичної країни проведення економічних реформ без втручання держави є нереальним.

Ключові слова: Угорщина, реформування економіки, лібералізація господарської діяльності, зовнішньоекономічні зв'язки, формування ринкової банківської системи.

Д.И. Ткач
доктор политических наук, профессор
проректор по международным вопросам,
Университет экономики и права «КРОК»

Формирование рыночной финансово-кредитной системы в Венгрии (опыт 90-х годов ХХ столетия)

В статье анализируются важнейшие шаги формирования рыночной финансово-кредитной системы экономики Венгрии. Определяются ключевые ее направления в 90-х годах ХХ века. Автор подробно анализирует становление рыночной банковской системы. На этой основе делается вывод о том, что на переходном этапе развития постсоциалистической страны проведение экономических реформ без вмешательства государства нереально.

Ключевые слова: Венгрия, реформирование экономики, либерализация хозяйственной деятельности, внешнеэкономические связи, формирования рыночной банковской системы.